

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Theologiæ Sacramentalis Scholasticæ Et Moralis Pars ...

Ad Mentem Doctoris Subtilis Ioannis Duns Scoti D. Augustino conformen

In qua tractatur de Virtute ac Sacrameto Pœnitentiæ

Bosco, Jean a

Lovanii, 1670

Concl. IV. Pœnitere est actus justitiæ vindicativæ.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-73393](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-73393)

Ad Secundum inter ceteras disparitates dicunt hanc sufficere, quòd prima læsio fiat per peccatum in propria specie malitiæ, quæ, suppositâ lege, non potest non esse malitia: at verò post peccatum ex eo quòd Deo concedente inducias, non statim sequatur satisfactio, non involvitur peccatum necessarium.

Ad Tertium inquirunt, debitum justitiæ posse non obligare pro aliquo tempore, sed ad satisfaciendum in certa quadam occasione, aut certo quodam genere solutionis. Sic Titius debere potest Caio centum solvenda solùm ex testamento, & post mortem, & in tali materia, nisi Titius spontè satisfecerit antea. Nec tamen ideo illa compensatio definit esse compensatio juris justitiæ.

Et dato quòd Deus post mortem gratis remitteret peccatum veniale, hoc non tollit, quin peccatum veniale sit contra jus Dei, quoniam in debito rigorosæ justitiæ potest esse locus vel satisfactioni, vel remissioni. Possibilitas ergo est ostensa.

Fateor. Sed numquid etiam factum? Sicut antea dixi, constat satis ex communi sensu, & praxi fidelium, Pœnitentiâ non obligare statim post peccatum; an autem ex natura rei obligaret, seclusâ speciali permissione Dei, puto verius quòd non. Ideòque rursum dico & concludo, Pœnitentiâ non esse actum justitiæ commutativæ strictæ, præsertim cum debitum peccati mortalis ex natura sua tale ac tantum sit, ut purus homo nequeat vel ex parte, vel ex toto ad æquâlitatem pro illo satisfacere.

Si autem à me queritur, cujus ergo virtutis actus sit Pœnitere; citius Respondeo:

CONCLUSIO IV.

Pœnitere est actus justitiæ vindicativæ.

Colligitur ex dictis præcedenti Conclusionem, & est expressè Scoti 4. dist. 14. q. 2. n. 8. ibi: *Est ergo iste actus (Pœnitentiæ) justitiæ punitivæ, id est, vindicativæ.* Unde Auctor lib. de vera & falsa Pœnitentiâ apud Divum Augustinum definit cap. 8. Pœnitentiâ: quòd sit *dolentis vindicta puniens in se, quod deles commississe.*

Et verò Sacramentum Pœnitentiæ nonne tribunal est justitiæ? Nec alterius quàm vindicativæ. Sic quippe loquitur Concilium Tridentinum sess. 14. c. 2. *Nam hos (baptizatos) si se postea crimine aliquo contaminaverint,*

non iam reperto baptismo abluant, cum id in Ecclesia Catholica nullâ ratione liceat, sed ante hoc tribunal tanquam reos sibi voluit. Et infra: *Ad quam tamen novitatem & integritatem (puta plenam & integram peccatorum omnium remissionem) per Sacramentum Pœnitentiæ, sine magno nostro stribus & laboribus, divinâ id exigente iustitiâ (vindicativâ) pervenire nequaquam possumus.*

Præterea cap. 5. ejusdem sessionis insinuat, peccatorem publicè posse confiteri sua peccata in eorum vindictam; hæc sunt verba Concilii: *Ceterum etsi Christus non venierit, quin aliquis in vindictam suorum scelerum, & sui humilitationem, cum ob aliorum exemplum tum ob Ecclesie ssesse adificationem, delicta sua publicè confiteri possit: non est tamen &c.*

Denique de operibus satisfactoriis ita statuit cap. 8. *Habeant (Sacerdotes) præ oculis, ut satisfactio, quam imponunt, non sit tantum ad nova vitæ custodiam, & infirmis suis medicamentum, sed etiam ad præteritorum peccatorum vindictam & castigationem.*

Item, ut ibidem ait, *Divina iustitiâ ratio exigere videtur, ut aliter ab eo in gratiam recipiantur, qui ante Baptismum per ignorantiam deliquerint: aliter vero qui semel a peccati & demonis servitute liberati, & accepto Spiritus Sancti dono, scientes templum Dei violare, & Spiritum Sanctum contristare non formidaverint.*

Ex his sic argumentor: Deus ex justitiâ vindicativâ ordinat peccatum per pœnam, & actus pœnitentiales in hoc Sacramento; sed idem est finis exequentis pœnam, seu ministri ex una parte, & ipsius judicis ex altera: ergo virtutis Pœnitentiæ finis proprius est vindicare. Minor probatur; quia minister ut ordinatè procedat, debet procedere ex fine legis, & Legislatoris, cum is sit finis potestatis ministerialis, qui est principalis causa delegantis.

Si dixeris cum nonnullis, peccator pœnitens non est minister exequens pœnam in seipsum; contra facit, quòd in hoc judicio idem sit reus & accusator, quidni etiam idem possit sustinere personam rei, & executoris pœnæ? Non dubito quin possit. Nonne secundum probabilem opinionem Legislator suis tenetur legibus quoad vim directivam, & transgressionem illarum in seipso potest (tametsi non debeat) punire tamquam in privata persona? Nonne secum in propriis legibus potest dispensare? Planè. Ergo nihil repugnat eundem esse reum & executorem pœnæ in se ipsum.

Quod clarissimè apparet in satisfactione sacramentali, aliisque pœnis impositis per legitime lata sententiâ, quæ necessariò requirunt cooperationem rei, quales sunt omnes censuræ, oratio, elemosyna &c. quas proinde reus

132. non tamen factum.

133. Probatur ex lib. de vera & falsa pœnitentiâ.

133. Conclusio est Scoti.

Probatur ex lib. de vera & falsa pœnitentiâ.

& Concil. Trid.

134. Probatur ex ratione.

135. Idem potest esse reus & executor pœnæ.

ut clarè patet in satisfactione sacramentali.

V. Solus pœnitens 29

reus non tantum potest, sed etiam tenetur in seipsum exequi, nisi aliquid obstat: tenetur, inquam, non tamquam reus, cui non convenit nisi acceptare seu sustinere penam, sed tamquam minister publicus per ipsam legem constitutus.

Consimiliter ergo peccator pœnitens non solum potest, sed etiam tenetur punire peccatum in seipso, non ex auctoritate privata, sed ex auctoritate Legislatoris, Dei videlicet, qui in penam cuiuscumque delicti mortalis exigit veram ejus detestationem cum proposito emendationis; adeoque hæc detestatio est effectus imperatus à voluntate vindicandi, sive servandi legem Dei vindicativam, quæ voluntas est actus elicitus ab ipsa Pœnitentia.

Dices cum Lugone hic disp. 2. n. 3. Justitia vindicativa proprie loquendo solum est in iudice, vel superiore infligente pœnam, non in subdito. Respondeo, proprie etiam esse in ministro exequente pœnam, quamvis subordinatè & minus principaliter, ut patet ex dictis.

Si infles cum eodem Auctore ibidem: Punire se pro peccatis non est pœnitere proprie loquendo; possit enim aliquis velle assumere penam pro peccatis, & tamen non habere propositum non iterum peccandi, nec dolorem de præteritis: Pœnitentia autem propria non potest sine illis esse.

Respondeo, talem assumptionem pœnæ non fore fructuosam Pœnitentiam; imò neque veram vindictam pro peccatis præteritis, solum in hac vita, quoniam non secundum leges justitiæ vindicativæ à Deo præscriptas, quæ primò omnium postulant dolorem & propositum emendationis. Sicuti ergo non colit verè Deum, tamen si habeat voluntatem colendi, qui non adhibet actum internum, vel externum veri cultus; sic nec etiam verè pœnitet, neque vindicat, qui non adhibet medià à Deo ad hoc ordinata.

Obijcis rursum, quod habetur apud Dicastillonem de Pœnitentia disp. 1. n. 109. Justitia punitiva essentialiter respicit pœnam, ut pœna est, ac proinde non respicit actum, qui sit essentialiter voluntarius; res enim quæ est pœna, non est essentialiter voluntaria juxta doctrinam Sancti Thomæ 1. 2. q. 87. art. 2. Pœnitentia autem essentialiter respicit satisfactionem voluntariam, ut voluntaria est, ad tollendum maculam & offensam habituales, quapropter non est justitia punitiva proprie loquendo, sed compensativa potius. Ita Dicastillo. Sed questio videtur esse de nomine. Quod ad rem ipsam attinet.

Respondet Scotus 4. disp. 14. q. 1. n. 13. Omnis pœna est involuntaria; verum est secundum se comparando ad voluntatem sequentem affectionem commodi, tamen potest esse voluntaria voluntate antecedente, scilicet voluntariè applicatione

causarum, ad quas sequitur. Potest etiam esse voluntaria, voluntate iusta acceptante, & hoc voluntate sequente affectionem iustitiae: quia sic acceptat quicquid habet ordinem ad per se volendum iuste: ista autem tristitia potest esse ad aliquid per se iuste volendum. Pro majori explicatione

Nota ex eodem Doctore ibidem n. 10. ad deletionem peccati regulariter requiri pœnam, vel punitionem voluntariam. Probat: Quia per aliquam punitionem deletur peccatum (ut patet de punitione hominum viatorum) & per aliquam non deletur, ut patet de punitione damnatorum, & de illa pœna, quæ statim sequitur culpam; iuxta illud Augustini lib. 1. Confess. cap. 12. Iustitiam enim & sic est, ut pœna sua sibi sit omnis inordinatus animus. Non est autem ita probabilis differentia inter punitionem, quæ deletur peccatum, & quæ non deletur, sicut de voluntario & non voluntario; tum quia punio damnatorum longe maior est, & intensivè, & extensivè, quam punio viatoris, cuius peccatum deletur per punitionem: & per consequens minus & minus in intensione, & extensione non facit differentiam inter punitionem delentem peccatum, & non delentem: tum quia ita videmus in offensis humanis, quod pœna vel displicentia voluntaria, placat offensum, non autem omnino involuntaria, & cum murmure supportata vel suscepta. Ergo rationale est, si per aliquam pœnam debeat deleri offensa, & per aliquam non, & differentia quoad hoc non sit ita probabilis per aliquid sicut per voluntarium & involuntarium, quod, pœna voluntaria regulariter requiratur ad deletionem peccati. Ergo ex mente Doctores Subtilis de ratione pœnæ ut sic, non est quod sit involuntaria quocumque modo, licet communiter dicatur & verè: Sicut nullus peccat in eo quod non vult, ita nec punitur in eo quod vult.

Si autem ab ipso quæras, quomodo aliqua pœna possit esse voluntaria? Respondet supra n. 11. Involuntarium simpliciter est illud, contra quod voluntas simpliciter renunciat: & per consequens per oppositum voluntarium potest intelligi recipit. Vno modo contra quod non omnino voluntas renunciat, sed patienter sustinet. Secundo modo quod voluntariè acceptat. Tertio modo quod voluntariè causat. Et hoc dupliciter; scilicet vel ut causa proxima partialis & non intendens istum effectum, vel ut causa remota principalis, & intendens effectum, & sic habentur quatuor membra.

Dubitas de hac distinctione? In primis duobus modis (inquit Scotus ibi) tristitia est obiectum tantummodo volitionis; in tertio est effectus tantum, & non obiectum; in quarto obiectum & etiam effectus, nisi aliquid impediatur.

Rursum interrogas, quid sit pœna? Pœna (inquit ille) potest intelligi vel quocumque incommodum, sive disconveniens, & illud potest esse in homine in parte sensitiva, vel in corpore communito actu anime sensitivæ: vel potest esse primum disconveniens, quod est tristitia, quæ est ex parte intellectiva, quæ proprie & primò est pœna, de qua dicit

D 3 Augu-

138. Ad deletionem peccati requiritur communiter punio voluntaria Scotus. D. August.

139. Involuntarium quid sit? Voluntarium tripliciter. Scotus

140. Quid sit pœna ex Scoto.

Quid sit tristitia ex D. Aug.

Probatu exemplo Principis qui permittit ultias.

125. Exemplum iudicis qui ex industria aperit cubiculum ut observet furem.

Lex permittit ff. de furtis.

126. Ad peccatum inobediencie sufficit voluntas obligandi, etiam si Legislator consideret inobedientiam.

Quomodo pœna possit esse voluntaria.

Augustinus de Civit. lib. 14. cap. 15. quod tristitia
dissensio est ab his rebus, qua nobis nolentibus acci-
derunt.

Penae ex-
teriores
possunt esse
voluntariae.

Et quidem poenas exteriores posse esse vol-
untarias, Scoto nulla dubitatio est; unde ver-
bis jam relatis illico atexit: *Supposito ergo de
poenis exterioribus tanquam de manifestis quomodo
possint esse voluntariae quocumque istorum quatuor
modorum voluntariae.*

141.
Idem sen-
tiendum de
tristitia.

Quin etiam idem sentiendum esse de tristi-
tia, ibidem declarat, ut solet, subtiliter. Primò:
*Quia malum incommodum (quale est tristitia)
dum tamen non sit contra rectam rationem, potest
non tantum absolute patienter, sed ordinare patienter
sustineri.*

Secundò: *Potest etiam istud acceptari in ordine
ad aliquem finem, ut dicit Aug. lib. de Penitentia:
Peccator de peccato doleat, & de dolore gaudeat.*

Tertiò: *Tristitia in aliqua voluntate causari na-
turaliter non potest, nisi à duabus causis concurrerit,
scilicet ex actuali volitione alicuius existentis,
& actuali apprehensione illius existentia in xtra descri-
ptionem tristitia praemissam ab Augustino; quidquid
ergo est causa volitionis, est causa partialis ipsius tri-
stitia, licet non intendat per volitionem causare tristi-
tiam; nec oportet intendere: quoniam naturaliter
consequitur.*

Quartò: *Ex quo tristitia sequitur ut effectus na-
turalis volitionem actualem alicuius, & consideratio-
nem actualem ipsius voliti, licet ista duae causae mul-
tipliciter possint concurrere, quia ex tot causis, ex
quod potest esse talis consideratio actualis in intellectu,
& talis actualis volitio in voluntate: tamen nihil
unum potest esse causa tristitia, loquendo de natura-
li causatione, nisi possit esse causa concursus istorum
duorum, quae sunt causa proxima naturaliter necessa-
ria: huiusmodi autem causa communis potest esse vo-
luntas, ut imperans actum considerationis, & actum
volitionis eiusdem obiecti: & hoc ad illum finem in-
ventum, ut sequatur tristitia puniens. Ergo voluntas
praecipiens intellectui considerare aliquid ut actu exis-
tens, & voluntati nolle illud ut actu existens, cau-
sat tristitiam tanquam una causa, etiam intendens
istum effectum; & hoc non ut proxima, quia non po-
test esse una causa sufficiens proxima, sed causat tri-
stitiam, ut una causa remota, quia causa est proxima
causarum respectu tristitia, & applicationis
earum. Hucusque Scotus.*

142.
Res quae est
pena, po-
test esse ef-
fentialiter
voluntaria.

Ceterum ex nullo capite sufficienter probat-
ur, rem, quae est poena, non posse esse actum
essentialiter voluntarium (est talis actus non
requiritur, ut patet in poenis exterioribus)
etenim quid magis voluntarium, quam pec-
catum? Nam teste Divo Augustino lib. de
vera Relig. cap. 14. *Vsque adeo peccatum est vo-
luntarium malum, ut nullo modo sit peccatum (pro-
priè dictum) si non sit voluntarium. Et lib. 1.
Retract. cap. 15. Peccati reum teneri quemquam,
quia non fecit, quod facere non potuit, summa iniqui-
tatis, & insanie est. Num ideo peccatum non est
pena peccati?*

S. Aug.

Dicendum, inquit Seraphicus Doctor San-
ctus Bonaventura 2. dist. 36. art. 1. q. 1. n. 5.
quod absque dubio sicut auctoritates sanctorum ex-
presse dicunt, tenendum est, quod peccatum est poena
peccati; non tantum causaliter ratione laesionis,
quam inferit, sed etiam essentialiter, sive se-
cundum id quod est. Nam (ut ibidem loquitur
hic Auctor) poena dicitur duo, & dicitur malum,
sive damnum, & dicitur ordinem ad praecedens meri-
tum, & haec duo contingit reperiri circa sequens pec-
catum. Damnum enim & nocivum est in ipso
secundum quod peccatum; eo enim est peccatum, quo
nocet, & magnum malum incurrit quis cum incidit
in peccatum, etiamsi nihil aliud deberet habere posse-
rius. Ordinationem vero habet in eo quod sequens;
hoc ipso enim quod homo est in peccato, dignus est
dimitti cadere in aliud iuxta illud Apocalypsis, sicut
dicitur in Glossa: *Iustum est, ut qui in foribus
est, sordescat adhuc. Concedendum est igitur sim-
pliciter, quod peccatum potest esse poena peccati, ut
expresse dicunt auctoritates sanctorum.*

Peccatum
est poena
peccati.

S. Bonav.

Penae dicitur
duo, ma-
lum, & or-
dinem ad
praecedens
meritum.

Quaeris quae sint illae auctoritates? Sufficiat
auctoritas Divi Augustini lib. 5. contra Julia-
num cap. 3. ubi explicans locum Apostoli
Rom. 1. v. 28. *Tradidit illos Deus in reprobum
sensum, ut faciant quae non conveniunt, inter cæ-
tera sic inquit: Curavit Apostolus dicere, quanta
pena sit à Deo tradi passionibus ignominiae, sive de-
serendo, sive alio quocumque vel explicabili vel inex-
plicabili modo, quod facit haec summè bonus, & in-
effabiliter iustus. Nam feminæ eorum, inquit,
immutaverunt naturalem usum, in eum usum,
qui est contra naturam &c. Quod hoc evidentius,
quid apertius, quid expressius?*

143.

Peccatum
est poenam
peccati pro-
batur aucto-
ritate D.
Aug.

Et infra: *Dixit quid mali aut fecissent, & ad-
iunxit: Propter quod tradidit illos Deus in
desideria cordis eorum. Proinde praecedentis est
haec poena peccati, & tamen etiam ipsa peccatum
est, quod verbis consequentibus explicat.*

Peccatum, inquam, propriè dictum, ut
ibidem diffusè ostendit Sanctus Doctor con-
cludens: *Cum ergo dicitur homo tradi desiderijs suis,
inde fit reus, quia desertus à Deo, cedit eis, atque
consentit, vincitur, capitur, trahitur, possidetur.
A quo enim quis devictus est, huic & servus
additus est. Et sit ei peccatum consequens, praeceden-
tis poena peccati. Et infra: Multa alia com-
memorare possemus, in quibus liquidò appareat occulto
iudicio Dei huius pervertitatem cordis, ut non audiat-
ur, quod verum dicitur, & inde peccetur, & sit ip-
sum peccatum praecedentis etiam poena peccati.*

1. Pet. 2. v.
19.

Augustino & Bonaventura subscribit Do-
ctor Subtilis 2. dist. 37. q. 2. n. 22. ubi sic
lego: *Ad quaestionem tertiam in ordine, Dico quod
omne peccatum est poena, & unum peccatum potest esse
pena alterius. Primum probo; quia poena formaliter
est carentia boni convenientis voluntati & volenti,
ita quod si distinguamus in voluntate affectionem boni
iusti, & boni commodi, patet quod ablatio boni com-
modi poena est, quia convenientis ei: sed bonum iusti-
tiae est magis convenientis voluntati, quam bonum
commodi;*

144.
D. Aug. &
Bonav. sub-
scribit Doct.
Subt.

commodi; igitur eius ablatio per se est pena
& maior pena quam ablatio cuiuscumque commodi
alterius à iustitia, & in hoc bene verificatur illud
Aug. lib. Confess. Iustitiam Domine & ita est, ut
omnis inordinatus animus poena sit sibi. Et idem
3. de lib. Arbitr. Neque enim ad momentum
est dedecus culpæ sine dedecore iustitiæ, ut
scilicet ipsa voluntas se ipsam privans iustitiâ, in hoc se
privat maximo bono sibi conveniente, cuius carentia
est sibi formaliter maior poena, quam carentia ali-
cuius boni commodi, quia infertur propter talem culpam.

Et scribitur (inquit n. 23.) quomodo possit
eandem carentiam iustitiæ esse formaliter culpæ, & poena
formaliter?

Respondet Magister distinguendo carentiam in
quantum est privatio boni activè vel passivè. Primo
modo est culpa; secundo modo est poena. Hoc potest sic
exponi quod ipsa culpa est à voluntate ut causâ acti-
vâ, sed tamen deficiente; & ipsa poena est in volun-
tate sicut in subiecto, quod per culpam privatur bono
conveniente; quod quidem bonum debitum erat, in
quantum voluntas secundum primam rationem, sci-
licet in quantum potuit agere ad rectitudinem sibi de-
bitam. & non egre: & ideo primo modo est culpa, &
sic voluntaria; quia in potestate voluntatis ut causâ
activâ. Sicut presentia ad proram dicitur in potestate
nautæ, per quam possit salvare navem, si præsens di-
ligenter laboraret.

Secundo modo formaliter est poena; quia corruptio,
sive privatio boni debiti in voluntate, & maxi-
me sibi convenientis, & ut sic non est formaliter vo-
luntaria; quia voluntas, in quantum subiectum,
non habet formam sibi inherentem in sua potestate;
& ita privatio iustitiæ debita inherens voluntati est
contra inclinationem naturalem voluntatis magis,
quam quæcumque carentia boni commodi non iusti,
vel presentia incommodi. Ergo ex mente Magi-
stri & Scoti peccatum secundum id quod est, est
poena.

Quod verò possit esse poena alterius peccati,
probat ibidem & n. 24. duplici viâ. Dico
breviter ex Reportatis dist. 36. n. 5. Deus punit
subtrahendo gratiam & iustitiam propter demeritum
precedens naturâ, & sicut Deus non assistit conser-
vando gratiam, sic dicitur punire; quia magna pu-
nitio est subtrahitio beneficiorum, & sic in secundo
actu cum iterum peccat, non assistit Deus ad dandam
rectitudinem in illis actu propter demeritum precedentem;
& sic punit permitendo cadere in peccatum secundum

Rogas, quomodo peccet secundum, cum ex
eo quod careat gratiâ, non habeat in potestate
sua elicere actum secundum, secundum om-
nes conditiones, quas recta ratio dicitur? An-
scimus respondet (inquit Scotus supra) quod im-
potentia non excusat, quando aliquis incidit in im-
potentiam per peccatum suum; quia igitur ille à prin-
cipio potuit vitare istam impotentiam, cum habuit
gratiam; quamquam tunc non possit cum peccat,
ideo tenetur ad rectitudinem in actu secundo, tertio,
& quarto.

Sed numquid illa responsio placet Doctori

nostro? Minimè, si intelligatur de omni gra-
tia etiam remotè sufficiente. Unde in primo
Scripto supra n. 24. sic inquit: Sed iste modus,
ut videtur, est valde difficilis, quod scilicet in aliquo
actu elicto carentia rectitudinis possit esse ex parte Dei
non causantis propter demeritum alicuius peccati
.....

Ideo (subjungit) possit aliter dici, quod licet
Deus in actu secundo quantum est ex se assistat volun-
tati (dando gratiam saltem remotè sufficien-
tem) sicut & in primo: & in quolibet actu primo
causâ deficiens, hoc est, non iuste vel rectè agens,
est voluntas creaturæ tamen defectus secundus est poena
peccati primi, pro quanto privat se bono maxime con-
veniente.

Nec est simile de privatione gratiæ, & rectitudinis
in actu secundo, puta, quod Deus sicut propter de-
meritum non assistit ad causandum gratiam in ani-
ma, ita nec ad causandum rectitudinem in voluntate;
quia ipse non dedit gratiam antecedenter, sicut de-
dit rectitudinem, & ideo potest eam non dare conse-
quenter.

Carentia etiam gratiæ est una iniustitia habitualis
in anima, non semper propter aliud, & aliud pec-
catum: sed in actibus malis succedentibus sibi, est
semper novum malum: & ideo oportet ibi quemlibet
esse in potestate voluntatis creatæ: non sic autem ca-
rentia gratiæ (habitualis) post instantis annihila-
tionis oportet esse in potestate voluntatis; quia non est
nova iniustitia, sed tantum una habitualis malitia,
quiescens in anima. Hucusque Scotus.

Subscribo verba Sancti Prosperi lib. 2. de
Vocat. gent. cap. 26. Gratia quidem Dei in om-
nibus iustificationibus principaliter præeminet, sua-
dendo exhortationibus, movendo exemplis, terrendo
periculis, incitando miraculis, dando intellectum,
inspirando consilium, corrigens ipsum illuminando, &
Fidei affectionibus imbuendo: sed etiam voluntas ho-
mini subiungitur ei, atque coniungitur, quæ ad hoc
predicatis est excitata præsidium, ut divino in se coope-
retur operi, & incipiat exercere ad meritum, quod
superno semine concepit ad studium, de sua habens
mutabilitate, si defuit, de gratia epulacione, si pro-
ficuit. Quæ epulacione per innumeros modos, sive oc-
cultos sive manifestos, omnibus adhibetur, & quod
à multis refuratur, ipsorum est nequitiæ; quod au-
tem à multis suscipitur, & gratiæ est divina, & vo-
luntatis humanæ.

Maneat ergo unum peccatum posse esse pœ-
nam alterius, non solum quoad subtractionem
auxiliorum Dei, seu gratiæ efficaci, aut
certè incommoda, quæ secum adfert; verum
etiam secundum id quod est, non quidem po-
sitiva à Deo inflicta, sic enim Deus esset au-
ctor peccati, quod impium est cogitare, sed
privativa.

Pœna (inquit Scotus supra in primo Scripto
n. 23.) dicitur duobus modis. Uno modo, pœna est
solum carentia boni convenientis nature intellectua-
lis, sicut est carentia visionis & fruitionis Dei, &
hæc est pura privatio. Alio modo potest dici pœna
aliquod

Responsio
Scoti.

148.
Sententia
S. Prosperi

149.
Unum peccatum est
pœna priva-
tiva alterius,
non positiva
va.

Pœna dicitur
duobus
modis ex
Scoto.

134
obatur
ratione.

135
em potest
e reus &
centur
ma.

eleb
lo lita-
tione la-
mentali.

29

aliquid positivum, & tamen disconveniens tali naturæ, sicut calor excellens est aliquid positivum disconveniens carni. Omnes pœna secundo modo dicta, possunt poni à Deo; quia sunt aliqua positiva sed pœna primo modo non sunt à Deo efficiente, quia non sunt effectibilia.

Ideoquæ illud peccatum secundum (ait Scotus supra in Reportatis) quod est pœna peccati prioris, non est à Deo efficiente, sed non causante iussè propter demeritum præcedens, sicut non datur visionem beatam peccanti non est à Deo efficiente, sed non causante iussè propter demeritum præcedens, & ista pœna est pœna devotiva, & non iniuncta.

150. Peccatum non est pœna, nisi fuerit voluntarium.

Herculè subtractio divinæ gratiæ non est disconveniens homini, nisi in quantum annexitur ipsi peccatum: ergo potius peccatum subsequens, quam ipsa subtractio meretur denominationem pœnæ; jam autem, ut ad argumentum Dicastillonis (occasione cuius hæc fusiùs dicta sunt) revertamur, peccatum essentialiter est voluntarium. Et quamvis, ut voluntarium secundum Scotum supra, non sit pœna, equidem pœna non esset nisi voluntariè & liberè à voluntate procederet.

Quæ ratio- ne pœnitentia respiciat satisfactionem voluntariam?

Ergo consimiliter licet detestatio peccati non sit pœna, in quantum liberè procedit à voluntate, sed quatenus suscipitur in voluntate, equidem pœna sufficiens non esset ad delendam culpam nisi liberè à voluntate procederet. Atque hæc ratio & non alià Pœnitentia justificativa respicit satisfactionem voluntariam ut voluntaria est; unàque satisfactionem quæ pœna est. Patet quoque rem, quæ est pœna, posse esse essentialiter voluntariam.

151. Confessarius potest ad vindictam peccatoris imponere orationem mentalem.

Et verò quis dubitare potest Confessarium ad præteritorum peccatorum vindictam & castigationem rectè imponere pœnitenti actum orationis mentalis, aut similem, essentialiter voluntarium? Num ideo illa vindicta seu punitio non erit actus iustitiæ vindicativæ seu punitivæ? Non puto.

Igitur propter argumentum Dicastillonis non est rejicienda sententia Scoti, nisi fortè sit quæstio de nomine, ut supra notavi, de qua parùm curandum, quando constat de re; ut omittam Doctorem Subilem haudquaquam agere de Pœnitentia necessaria ad justificationem, quam fatetur posse esse actum elicitem Charitatis, Spei, aut alterius virtutis, ex cuius motivo pœnitens peccatum suum detestatur. Sed de hac detestatione fusiùs infra.

Impresentiarum quæro, quodnam sit objectum formale Pœnitentiæ, ut est iustitia vindicativa sive compensativa, si ita placeat eam appellare. Pro responsione instituitur

CONCLUSIO V.

Pœnitentia, ut est iustitia vindicativa sive compensativa, pro objecto formali respicit correspondentiam pœnæ ad culpam.

NEquit meliùs declarari quidditas alicujus virtutis, quàm inquirendo ipsius objectum. Est autem duplex objectum, unum formale, alterum materiale, per analogiam cum materia & forma physicè constitutiva: quemadmodum enim materia est de se indifferens ad varias formas, & per consequens ad varia composita constituenda, per formam autem ad certum compositum determinatur; ita res sic cadens sub virtutem, ut de se sit indifferens ad varias rationes amoris, aut odii, & consequenter ad varias virtutes constituendas, dicitur objectum materiale; ipsa verò ratio motiva amoris vel odii, per quam illa res determinatur ad certam virtutem constituendam, dicitur objectum formale.

152. Duplex ob- jectum alicujus virtutis, materia- le & forma- le.

Hoc supposito, probatur Conclusio; quia illa correspondentia, vel, ut alii vocant, æqualitas moralis, est ratio motiva, per quam pœna & culpa determinantur ad constituendam iustitiam vindicativam; sicuti æqualitas physica inter datum & acceptum est ratio motiva, per quam datum & acceptum determinantur ad constituendam iustitiam commutativam; per consequens sicuti illa æqualitas strictè dicta inter datum & acceptum est objectum formale iustitiæ commutativæ, ita pariter æqualitas moralis sive correspondentia inter culpam & pœnam erit objectum formale iustitiæ vindicativæ, adeoque Pœnitentiæ, ut est iustitia vindicativa, seu compensativa.

Probatur Conclusio.

Rogas quid intelligam per correspondentiam seu æqualitatem moralem? Respondeo æqualitatem secundum legem iustitiæ vindicativæ; alioquin æqualitas physica vix aut ne vix quidem constitui potest, tum propter gravitatem peccati mortalis, tum propter fragilitatem & imbecillitatem humanam. Unde videmus de facto pro peccatis aliquibus levem pœnam imponi, quæ olim graviori & diuturniori pœnâ puniebantur. Scitè ergo dixit Scotus 4. dist. 14. q. 2. n. 7. Vindicta propriè respicit correspondentiam pœnæ ad culpam secundum legem.

153. Quid sit æqualitas moralis?

Quapropter aliqui pro objecto formali Pœnitentiæ assignant observationem legis divinæ; legis, inquam, vindicativæ; alii recompensationem injuriæ factæ Deo per peccatum; verùm cum illa observatio, ut etiam recompensatio formaliter consistant in aliqua æqualitate, tunc siquidem lex observatur, & injuria recompensatur, quando ponitur illa æqualitas

Scotus.

Legis observatio.